

Nyhetsbrevet «Samfunnsmedisin og Folkehelse» holder deg oppdatert på hva som publiseres av viktige veiledere, rapporter, retningslinjer, brosjyrer, lover og forskrifter innen fagområdet den siste måneden. Har du forslag til saker send oss gjerne en e-post på katrine.rutgersen@fhi.no.

>> [Påmelding nyhetsbrev](#)

RAPPORT - FOLKEHELSEINSTITUTTET

Barn og ungdom har mange miljøgifter i kroppen

Norske barn og ungdommer har mange miljøgifter i kroppen, og mange har høyere nivåer av Bisfenol A (BPA) og per- og polyfluoralkyl stoffer (PFAS) enn det som anses som trygt. Dette viser en ny rapport fra Folkehelseinstituttet.

Miljøgifter er uønskede stoffer fra luft, mat, vann og forbrukerprodukter som kan være skadelige for helsen vår.

– Vi utsettes daglig for miljøgifter og andre uønskede stoffer. Disse stoffene kan utgjøre en helsetrussel. Det er derfor behov for å overvåke befolkningens eksponering for miljøgifter, identifisere kilder og kunne følge endringer i nivå over tid, som grunnlag for å innføre tiltak forteller Line Småstuen Haug, seniorforsker og leder for både Senter for bærekraftig kosthold og Miljøbiobanken i Folkehelseinstituttet.

Blir værende i miljøet i lang tid

Mat er den viktigste kilden til mange miljøgifter, og disse kan finnes i alle typer mat. Andre kilder er luft, drikkevann og forbrukerprodukter.

– Miljøgiftene som er undersøkt i rapporten er menneskeskapte syntetiske stoffer som har blitt brukt i en lang rekke produkter, fordi de har gunstige egenskaper. Det kan for eksempel være at de gjør plast myk, hemmer brann, øker holdbarhet eller gjør produkter vannavstøtende. Mange av stoffene er stabile og blir værende i miljøet og i kroppen vår i lang tid, mens andre brytes

raskt ned, forklarer hun.

Øker risiko for uønskede helseeffekter

I rapporten presenteres nivåene av miljøgifter i urin- og blodprøver fra 669 barn i alderen 7-14 år. Nivåene av miljøgifter var for de fleste barna godt under det som anses trygt, med unntak av BPA og PFAS.

– Vi målte en rekke miljøgifter og for Bisfenol A og PFAS var nivåene høyere enn det som anses trygt, hvilket er bekymringsfullt. Det å ha et nivå over det som anses trygt betyr at man har en øket risiko for uønskede helseeffekter.

Haug mener at disse funnene viser at det er viktig å gjennomføre tiltak på samfunnsnivå.

– Det kan for eksempel være å forby stoffene og å innføre grenseverdier for mat

og drikkevann. Som privatperson kan man også forsøke å velge produkter som ikke inneholder disse stoffene.

>> Les hele rapporten [Miljøgifter i norske barn Resultater fra miljøbiobanken](#) på fhi.no

Hva betyr...

- Bisfenol A (BPA) er et kjemisk stoff som er mye brukt i produksjon av polykarbonatplast.
- Per- og polyfluoralkyl stoffer (PFAS) er en gruppe syntetiske kjemikalier som består av flere tusen stoffer, inkludert de mest kjente PFOS og PFOA.

Økning i ADHD-diagnoser for barn og unge under pandemien

Tall publisert i Folkehelse rapporten viser en økning i ADHD-diagnoser i perioden 2020 til 2022. Økningen er spesielt høy blant tenåringsjenter.

Fra 2020 til 2022 har ADHD-diagnoser i spesialisthelsetjenesten blant barn og unge økt hos begge kjønn. Dette står i kontrast til en relativt stabil utvikling de ti foregående årene. Det viser nye tall publisert i Folkehelse rapporten, som analyserer data fra Norsk pasientregister (NPR).

Størst økning blant unge kvinner
Økning i ADHD-diagnoser har vært

spesielt høy blant jenter i alderen 12–24 år. Mens det blant unge menn er en nokså jevn økning i andeler med ADHD-diagnose de to siste årene, har det vært en dobling blant unge kvinner fra 16 til 24 år.

Flere årsaker
Mellom 2019 og 2022 har andelen jenter og unge kvinner med ADHD-diagnose gått fra 1,5 prosent til 3,1 prosent hos jenter 16–19-år, og 1 prosent til 2,2 prosent blant jenter 20–24-år.

Forskere mener det kan være flere årsaker til økningen under pandemien.

>> Les mer [Økning i ADHD-diagnoser for barn og unge under pandemien](#) på fhi.no.

Markant økning i angstsymptomer blant sårbare barn ved andre nedstengning

Flere barn og unge fikk dårligere psykisk helse under koronapandemien. En ny studie fra Folkehelseinstituttet viser at mange fikk vansker først senere i pandemien.

Mens barna i alderen 11–13 år, hadde en signifikant økning i depressive plager fra andre nedstengning til da samfunnet åpnet opp igjen, i midten av 2021, var nivået relativt stabilt for barna mellom 13–18 år.

Viktig å følge med på utviklingen videre
Forskerne understreker at resultatene viser hvor viktig det er å ha et søkelys på hvordan pandemien har påvirket, og fortsatt påvirker, barn og unge. Funnene har praktiske implikasjoner; barn og unge, spesielt de mellom 11 og 13 år, og de som er mer sårbare, trenger ekstra støtte både nå, og fremover. Å forstå hvilke barn og unge som er mest utsatt for sosiale restriksjoner er viktig kunnskap ved en eventuell ny pandemi.

>> Les mer om [konsekvensene av nedstengningen](#) på fhi.no.

Ungdomsfedme kan reduseres

For å klare å redusere økende fedme blant ungdom i Europa, er det behov for å involvere de unge i både forskning og politiske beslutningsprosesser, viser [internasjonalt prosjekt](#) ledet av Folkehelseinstituttet.

Enetiltak er nyttige for en gruppe barn og unge

En gruppe barn og unge med spesielt store og komplekse utfordringer kan ha nytte av å bo alene i institusjon. Tiltak der barn bor alene må derfor være en legitim del av tilbudet i barnevernet. Det viser ny rapport fra Oslo Met/NOVA.

Enetiltak er institusjonstilbud som er bygget opp rundt ett barn.

De fleste barna forskerne har snakket med forteller at de trives med å bo alene. Synet på at barn i ene- og alenetiltak opplever seg isolert bekreftes ikke i rapporten. Barna som omfattes av studien ser ut til å sosialisere med andre jevnaldrende utenfor institusjonen.

Kan være sårbart for barna

Samtidig påpekes det at selv om ene- og alenetiltakene, slik de praktiseres, i all hovedsak ikke avdekker noe kritikkverdige forhold, er området sårbart for at barna kan utsettes for menneskerettsbrudd under barnevernets omsorg.

>> Les mer om [hvordan en gruppe barn og unge med spesielt store utfordringer og behov kan ha nytte av å bo alene i institusjon](#) på [bufdir.no](#).

FORSKNINGSFUNN - FOLKEHELSEINSTITUTTET

Høgare forekomst av overvekt og fedme blant 8-åringar med innvandrarbakgrunn

Born med innvandrarbakgrunn har større forekomst av overvekt og fedme enn born utan innvandrarbakgrunn. Utdanningsnivået til foreldra ser ikkje ut til å påverka resultatane viser studie gjort av forskarar ved Folkehelseinstituttet.

Når ein såg på forekomst etter region, fann forskarane at born med bakgrunn frå Sør- og Aust-Europa, Asia utan Sør-Asia og Afrika hadde høgare forekomst av overvekt og fedme enn born utan innvandrarbakgrunn.

Kan romme større variasjonar i ulike undergrupper

Men endringar i ulike undergrupper, som grupper med ulik sosioøkonomisk status og migrasjonshistorikk blant barnepopulasjonen, kan romme større variasjonar. I denne studien såg forskarane på eit stort datagrunnlag blant 8-åringar. Målet var å sjå på skilnadene i forekomst av overvekt og fedme blant dei med og dei utan innvandrarbakgrunn. Det var også eit mål å utforska om innvandrarregion og sosioøkonomisk status påverka forskjellar i vektstatusen.

>> Les mer om [overvekt og fedme blant 8-åringar med innvandrarbakgrunn](#) på [fhi.no](#).

AKTUELT- HELSEDIREKTORATET

Dobbelt så mange kvinner har tryggleiksalarm

Meir enn dobbelt så mange kvinner som menn fekk tryggleiksalarm frå 2019 til 2022. Faktisk er eldre kvinner flinkare til å ta i bruk teknologiske hjelpemiddel enn jamaldra menn, viser ein ny rapport frå Helsedirektoratet.

Å flytte tenester heim til pasienten ved hjelp av teknologi er eit av måla i Nasjonal helse- og sjukehusplan 2020-2023. Rapporten [Velferdsteknologi i omsorgstenesta](#) viser at det særleg for kommunane har vore ein rask auke når det gjeld å ta i bruk (velferds-)teknologi i tenestene.

>> Les mer om [forskjellen mellom kvinner og menn og bruk av teknologisk hjelpemiddel](#) på [helsedirektoratet.no](#)

Få eldre beskytter seg mot lungebetennelse

Kun en tredjedel av landets eldre tar vaksine mot pneumokokksykdom. Det er bekymringsfullt, mener Folkehelseinstituttet.

Pneumokokkvaksine anbefales til alle som er 65 år eller eldre, har immunsvikt, eller andre kroniske sykdommer. Pneumokokkvaksine skal tas hvert 6. år, men for personer med enkelte sykdommer, anbefales det kortere tid mellom vaksinedosene. Både antallet sentraler og totalbeløpet har økt i år.

>> Les mer om [Pneumokokkvaksine til eldre som vaksinasjonsprogram](#) på fhi.no.

Avvikler ordning om bestilling av hurtigtester

Diagnostikk og behandling av pasienter med covid-19 skal nå skje på linje med andre infeksjonssykdommer. Derfor avvikles ordningen om bestilling av hurtigtester/selvtester fra Helsedirektoratet 31. desember 2023.

Selv om diagnostikken av covid-19 nå er likestilt med andre infeksjonssykdommer, skal det tas særlig hensyn til enkelte pasientgrupper.

>> Les mer om [hvilke grupper dette gjelder](#) på helsedirektoratet.no.

Økt risiko for senfølger etter covid-19 blant noen grupper

Andelen som oppsøkte lege for senfølger etter covid-19 var høyere blant smittede som før pandemien hadde psykiske eller respiratoriske helseplager. Det viser en ny studie fra Folkehelseinstituttet.

Undersøkelsen er basert på data fra beredskapsregisteret (BeredtC19), og inkluderer 214 667 personer i alderen 30-70 år, registrert smittet med SARS-CoV-2 med PCR test i perioden mellom juli 2020 og januar 2022. Alle deltakerne ble fulgt i 180 dager etter smitte.

Høyere risiko for senfølger blant de som ble smittet med Wuhan-viruset

Studien viser at helsetjenestebruk knyttet til psykologiske, respiratoriske og uspesifikke helseplager i årene før pandemien var forbundet med en forhøyet risiko for legediagnostisert senfølger etter covid-19-tilstand etter smitte. Forskerne fant også at individer smittet med den første virusvarianten hadde en høyere risiko for senfølger etter covid-19.

Mens risikoen var høyere blant kvinner og middelaldrende, fant vi ingen tydelig forskjell i utbredelsen av senfølger etter covid-19 på kryss av sosial bakgrunn knyttet til utdanningsnivå eller inntekt, forsetter han.

>> Les mer om [økt risiko for senfølger etter covid-19 blant noen grupper](#) på fhi.no